

Saksframlegg

Råd i kommuner og fylkeskommuner for ungdom, eldre og personer med funksjonsnedsettelse - høyring

Utval	Utvalssak	Møtedato
Råd for eldre og menneske med nedsett funksjonsevne	7/16	17.03.2016
Kommunestyret		

Endeleg vedtaksrett i saka har: Kommunestyret.

Dokument i saka:

- Høyringsbrev frå kommunal- og moderniseringsdepartementet, datert 15.02.2016
- Høyringsnotat om råd i kommunar og fylkeskommunar for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing

Bakgrunn for saka:

Regjeringa meiner det er viktig med medverknad frå ulike grupper av innbyggjarar som er særleg avhengige av tenestene frå kommunane og fylkeskommunane. Ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing er ofte underrepresenterte i folkevalde organ. Regjeringa ønskjer derfor at desse gruppene skal høyrast i saker som gjeld levevilkåra deira. For å sikre like reglar, og for å gjere det enklare for kommunane og fylkeskommunane å forvalte medverknadsorgana, foreslår Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) at kommunelova får ei ny generell føresegn om råd i kommunane og fylkeskommunane for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing. Forslaget er utarbeidd i samråd med Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD).

Vurdering:

Saka er vurdert ut frå følgjande mål i økonomiplanen for 2016 – 2019 /måla i budsjettet for 2016 i sektor for helse og omsorg der det heiter; Helse og omsorg med helsefremmande, førebyggjande arbeid og gode levekår for alle

Eldre og personar med funksjonsnedsetjing har i dag ein lovfesta rett til medverknad, jf. lov 8. november 1991 om kommunale og fylkeskommunale eldreråd, som blir forvalta av ASD, og lov 17. juni 2005 om råd eller anna representasjonsordning i kommunar og fylkeskommunar for menneske med nedsett funksjonsevne m.m., som blir forvalta av BLD.

Det har vore opp til kommunane sjølve om dei vil ha medverknadsordningar for andre grupper, og korleis dei i så fall skal organiserast. Det mest vanlege har vore ulike ordningar for medverknad frå ungdom gjennom ungdomsråd, ungdommens kommunestyre eller liknande ordningar.

Det har vore mykje usikkerheit rundt, og til dels ulik praktisering av, ordningane med ungdomsmedverknad. Det tilseier at det bør vere eit eins regelverk også for desse medverknadsordningane. Regjeringa vil derfor foreslå ei løysing der det er frivillig for

kommunane og fylkeskommunane å ha eit ungdomsråd eller ei anna form for ungdomsmedverknad, men dersom dei vel å ha ei slik ordning, må dei følgje systemet i lova.

Departementet foreslår at eldre og personar med funksjonsnedsetjing framleis skal ha ein lovpålagd rett til medverknad, medan ei tilsvarande lovfesta ordning for ungdom skal vere frivillig for kommunane og fylkeskommunane. Dersom ein kommune eller ein fylkeskommune ønskjer å ha eit ungdomsråd eller ei anna form for medverknad frå ungdom, må dei etter forslaget følgje det regelverket som er laga for ungdomsmedverknad.

Departementet foreslår i høyringsnotatet å oppheve eldrerådslova og lova om råd for menneske med nedsett funksjonsevne og erstatte dei med ei ny generell føresegn i kommunelova om råd i kommunane og fylkeskommunane for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing, i tillegg til forskrifter med utfyllande reglar for desse to ordningane.

I dag er det eldre og menneske med funksjonsnedsetjing som har lovfesta rett til representasjonsordningar i kommunane. Samtidig har kommunane vedteke ei rekkje ordningar som sikrar at særlege grupper og aktørar har arenaer der dei kan ta vare på interessene sine.

Som det går fram av tabellane, er det mest utbreidd med ei representasjonsordning for ungdom i kommunane. I 2012 hadde 74 prosent av kommunane barne- og/eller ungdomsråd, og 24 prosent hadde barn og unges kommunestyre. I underkant av 90 prosent av kommunane hadde ei representasjonsordning for unge, noko som inneber at det var kommunar som hadde både barne- og ungdomsråd og barn og unges kommunestyre.

Rådsmodellar

Lovverka som ligg til grunn for dei to rådsordningane, gjev høve til å opprette felles råd for eldre og menneske med nedsett funksjonsevne. Materialet som er samla inn, tyder på at 11 til 13 prosent av kommunane har felles råd. Av dei som har felles råd, er det ei overvekt av små kommunar. Fyresdal kommune er ein av dei som har felles råd.

Ressursar

For at råda skal fungere godt, må dei ha både sekretariatshjelp, økonomiske ressursar og tilgang til nødvendig kompetanse. Kompetanse kan vere både opplæring av rådsmedlemmene og erfaringar medlemmene har med seg. Fyresdal kommune avset årleg budsjettmidlar til REMNF.

I undersøkinga til NIBR svarer 75 prosent av råda for menneske med nedsett funksjonsevne og 72 prosent av eldreråda at det er utarbeidd mandat eller retningslinjer for rådet. Fyresdal kommune har utarbeida mandat for REMNF.

Det er ein sterk tendens til at råda kjem seint inn i saksbehandlingsprosessen. Råda får først uttale seg etter at det er gjeve innstilling i saker. Her har Fyresdal kommune eit forbettringspotensial og ein prøvar heile tida å legge møta i REMNF, slik at dei kjem i forkant av den politiske handsaminga.

Kommunestyret kan vedta å opprette eit felles råd for eldre og personar med nedsett funksjonsevne, jf. § 4 a, slik som Fyresdal kommune det.

Når det gjeld eldreråd og råd for menneske med nedsett funksjonsevne, foreslår departementet i det alt vesentlege å føre vidare gjeldande regelverk. Sett frå kommunane og fylkeskommunane blir det derfor ikkje nemneverdig administrativt meirarbeid.

Det er ein føresetnad i kommunelova § 10 nr. 3 at det også skal veljast varamedlemmer til rådet.

Alle kommunar og fylkeskommunar skal ha eit råd eller ei anna representasjonsordning for menneske med nedsett funksjonsevne, jf. lov 17. juni 2005 nr. 58 om råd eller anna

representasjonsordning i kommunar og fylkeskommunar for menneske med nedsett funksjonsevne m.m. §§ 1 og 2.

For å få samla reglane om kommunal organisering i kommunelova foreslår departementet at eldrerådslova og lova om råd eller anna representasjonsordning for personar med nedsett funksjonsevne blir oppheva og erstatta av ei ny, generell føresegn i kommunelova om råd for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing.

Når det gjeld ungdomsråd, foreslår ikkje departementet å innføre ei obligatorisk ordning, men ønskjer å føre dagens frivillige organisering av ungdomsråd og andre former for ungdomsmedverknad vidare. For departementet er det viktig å gje kommunane og fylkeskommunane fridom til å organisere dette på den måten dei synest er best innanfor dei rammene lova set. I NOU 2011: 20 Ungdom, makt og medvirkning var det ikkje fleirtal for å lovfeste ei ordning med ungdomsråd. Utvalet samla seg om å tilrå at det skulle utarbeidast lovfesta nasjonale retningslinjer for ungdomsråd.

Etter forslaget skal eldrerådet og rådet for personar med funksjonsnedsetjing framleis ha rett til å uttale seg om saker som gjeld levevilkåra deira. For at dei reelt skal få høve til å påverke, må dei få sakene i god tid før dei skal behandlast i eit politisk organ. Fråsegnene deira skal som før berre vere rådgjevande. Ei ny, frivillig ordning med ungdomsråd eller ei anna form for medverknad skal ha same status.

Representasjonsmodellar

I 2012 hadde ca. 74 prosent av kommunane ei ordning med ungdomsråd, ca. 24 prosent hadde barn og unges kommunestyre, og om lag 90 prosent hadde éi av desse ordningane eller begge. Både jenter og gutar er godt representerte i råda, med ein kjønnsbalanse noko i favør av jentene.

Når det gjeld val til representasjonsorgana, er det mest vanlege direkte val i skulen.

I Fyresdal kommune finnes eige ungdomsråd der kommunen hjelper til med sekretæroppgåver.

Påverknad

Det ser ut til å vere ei utbreidd oppfatning i kommunane at barn i alderen 8 til 12 år i liten grad får høve til å påverke gjennom medverknadsordningar. Når det gjeld ungdom mellom 13 og 18 år, er oppfatninga meir positiv, kommunane meiner at dei får vere med og påverke når det gjeld utforming av kulturtiltak og fritidsklubbar.

Råda skal ikkje behandle saker som kan munne ut i einskildvedtak etter definisjonen i forvaltningslova § 2 a jf. b.

Lovforslag

I kommunelova (lov 25. september 1992 nr. 107) skal ny § 10 b lyde:

"§ 10 b Råd for ungdom, eldre og personer med funksjonsnedsettelse

Kommunestyret og fylkestinget skal selv velge eldreråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse.

Kommunestyret eller fylkestinget bestemmer selv om det skal etableres et ungdomsråd med en valgperiode på inntil to år.

Rådene er rådgivende organer for kommunen og fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som gjelder ungdom, eldre og personer med funksjonsnedsettelse.

Departementet gir forskrifter om oppgaver, organisering og saksbehandling for råda".

I første ledd står det at kvart kommunestyre og fylkesting skal etablere eit eldreråd og eit råd for personar med funksjonsnedsetjing. Kommunestyret og fylkestinget kan ikkje delegere myndigheit. I motsetning til tidlegare blir det ikkje opna for val av ei anna medverknadsordning enn "råd" for personar med funksjonsnedsetjing. Det blir for det første grunngeve med at det tidlegare ikkje har vore ein tilsvarande valfridom for eldre, og ein går ut frå at rådsmodellen gjev arbeidet større legitimitet og dermed også større gjennomslagskraft. Vidare står det i første ledd at kommunestyret og fylkestinget også skal velje medlemmer til desse råda. Ifølgje fjerde ledd

ligg det til departementet å lage forskrifter om korleis kommunane og fylkeskommunane skal velje medlemmene, kor mange medlemmer det skal vere, korleis råda skal organiserast, kva for oppgåver råda skal ha, etc.

Det følgjer av andre ledd at det er opp til det einskilde kommunestyret eller fylkestinget å bestemme om dei vil ha eit tilsvarande råd for ungdom. Dette er ei frivillig ordning, i motsetning til råda for eldre og personar med funksjonsnedsetjing. Det står at valperioden for ungdomsråd er på inntil to år. Grunnen er at ungdom er i ein livsfase der det er upraktisk å binde seg til den ordinære valperioden på fire år.

At nemninga "ungdomsråd" er brukt, er ikkje til hinder for at kommunestyret eller fylkestinget kan velje ei form for medverknad som ut frå lokale forhold er betre eigna, som barn og unges kommunestyre, etc. Dersom eit kommunestyre eller fylkesting innfører ei fast og formalisert ordning med ungdomsråd eller ei anna medverknadsordning for unge, må ordninga følgje det regelverket som er laga for denne ordninga. Det følgjer av fjerde ledd i paragrafen.

Konklusjon:

Kommunelova får ei ny føresegn i kapittel 2 som dreier seg om kommunale og fylkeskommunale organ: §10 b om råd for ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing som erstattar dei to særlovene om eldreråd og råd eller anna representasjonsordning for personar med nedsett funksjonsevne, som begge blir oppheva.

Eldre og menneskje med funksjonsnedsetjing vil etter endring i kommunelova fortsatt ha ein lovpålagt rett til medverknad og ein kan halde fram med å ha eit felles råd for eldre og menneskje med nedsett funksjonsevne, jfr. eldrerådslova § 4 a.

Tilsvarande ordning for ungdomsrådet skal vere friviljug for kommunane og fylkeskommunane, men om det blir oppretta ungdomsråd eller annan form for ungdomsmedverknad må forskrift gitt av departementet om oppgåver, organisering og saksbehandling for råda følgjast.

Rådmannen kan ikkje sjå at forslag til ny lovtekst for kommunelova § 10 b får konsekvensar for måten ungdomsrådet og rådet for eldre og menneskje med nedsett funksjonsevne fungerer i kommunen og rår til at høyringa takast til vitande. Lovforslaget er ei presisering og synleggjering av nytteverdien av å ha slike råd i kommunane.

For at ungdomsrådet i kommunen skal fungere er dei avhengig av å ha ein rådssekretær på same måten som REMNF har det. Ungdomsrådet er opptatt av at dei får saker som omfattar deira interesseområde til handsaming og at dei blir oppfatta som eit nyttig og likeverdig råd som t.d. REMNF som kan kome med sjølvstendige innspel eller vere høyringsinstans. Det vil i særleg grad for ungdomsrådet vere viktig at rådssekretæren har eit eige ansvar for å halde seg orientert om politisk sakskart. Dette for å kunne legge fram aktuelle saker for rådet da rutinane for møte ikkje er like godt innarbeida som for REMNF med t.d. fast møteplan for året. Om ungdomsrådet ynskjer å endre sine rutiner for å sikre sin medverknad kan evt. drøftast i rådet uavhengig av denne saka.

Om ungdomsrådet skal vere lovpålagt er eg usikker på. Eit ungdomsråd har i sakens natur raskare utskiftingar enn andre råd og utval, difor ein valperiode på to år. Behovet for å organisere ungdomens si deltaking bør ha ei friare rolle der ungdomen saman med kommunen avgjer om det bør opprettast ungdomsråd eller t.d. ungdomens kommunestyre. Engasjement til ungdomen vil variere mykje ut frå korleis kommunane legg til rette, men og ut i frå at ungdomen sine interesser kan variere meir enn i andre råd. Da er det neppe rett å gjere rådet lovpålagt, men heller leggje til rette for at kommunane saman med ungdomen til ei kvar tid finn den løysingar som passar for dei.

Det er positivt at departementet vil utarbeide forskrift om oppgåver, organisering og sakshandsaming for råda.

Innstilling frå rådmannen:

Fyresdal kommune syner til høyringsbrev frå kommunal- og moderniseringsdepartementet, datert 15.02.2016 med vedlagte høyringsnotat om råd i kommunar og fylkeskommunar for

ungdom, eldre og personar med funksjonsnedsetjing og sluttar seg til endringsforslaget for kommunelova § 10 b.

Ketil O. Kiland	
rådmann	